

Ключові слова: онім, словник, словникова стаття, бойківські говірки.

Аннотація

Статья информирует о подготовленном к печати „Словаре устойчивых оборотов бойковского говора”. Представлены единицы, имеющие в своей структуре онимы.

Ключевые слова: оним, словарь, словарная статья, бойковский говор.

Summary

The article informs about prepared for printing the „Dictionary of stable speed Boykovskiy dialect”. The presented units having in it's structure onyms.

Key words: onym, dictionary, article in the dictionary, boykovskiy dialekt.

УДК 811.161.2' 343.2

Михальчук О. І.

*Інститут мовознавства
імені О. О. Потебні НАН України*

УКРАЇНСЬКЕ ПРІЗВИЩЕ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВООХОРОННИХ ЗАХОДІВ

Проблема екології мовного простору є однією з найважливіших серед сучасних питань лінгвістики. Актуалізувавшись наприкінці ХХ століття з ініціативи Е. Хаугера, екологія мови отримала підґрунтя і перспективний розвиток в українському мовознавстві. Упродовж останнього десятиліття еколінгвістичний підхід набуває широкого впровадження у студіях з української ономастики, зокрема у працях Л. Белея [3], Д. Бучка та Г. Бучко [4], Б. Ажнюка [1; 2], Л. Нуждак [8]. Ономастичне довкілля – важливий об'єкт мовної політики. Здобуття незалежності часто стає поштовхом для „реформування ономастичних систем за принципом відштовхування від нав'язаних колоніальною владою моделей і стереотипів” [1, с. 231]. Адже мовна політика у сфері власних назв є потужним засобом впливу на мовну свідомість громадян, інструментом для утвердження мовної самобутності держави та основою для нормативно-правового врегулювання функціонування імені як ідентифікатора особи.

Мовна ситуація в українському ономастичному середовищі залишається складною і непрогнозованою через нестабільність або інертність мовної політики у цій сфері. Однією з найбільш проблемних

субсистем українського ономастикону є українська антропонімія, зокрема прізвищевий фонд, що зазнав суттєвого впливу тоталітарної доби. Українські прізвища як окремий клас особових назв формувався упродовж століть, і сьогодні їх слід трактувати як національно-культурне надбання, „частину соціокультурного коду нації” [1, с. 234]. Водночас прізвище є основним ідентифікатором особи, засобом індивідуалізації в суспільстві та інструментом інтеграції в соціум, а також основою колективної ідентичності на рівні родинних стосунків та виразником етнічної чи етномовної ідентичності за формальними показниками, передусім фонеморфемною структурою та мотивованістю антропоніма. Українські прізвища як офіційні ідентифікатори осіб протягом тривалого часу функціонували в загрозовій ситуації процесів етнокультурної асиміляції. Офіційні записи прізвищ українців упродовж десятиліть велися латинською, російською, німецькою, угорською, польською, румунською мовами, що спричиняло невідворотний вплив на фонеморфемну структуру офіційних найменувань. Сьогодні еколінгвальний баланс українського ономастикону перебуває в ситуації загрози з боку онімних систем споріднених або контактних мов, глобалізаційних процесів та деформації мовного (онімного – зокрема) довкілля. Відповідальність за збереження антропонімного фонду української мови з одного боку – на носіях відповідних прізвищ (уважне ставлення до документальних записів), з іншого – на державі як гарантові забезпечення мовних прав громадян. Гарантуючи право на запис імені відповідно до національної традиції, очевидно, держава мусить передбачити, що принаймні в межах національного мовного коду прізвище особи буде захищене від орфографічних деформацій та негативних впливів позалінгвальних чинників. Фактично втручання у фонеморфемну структуру прізвища є зміною прізвища, тобто порушенням законодавства щодо юридичного функціонування імені особи. Запис прізвища відповідно до норм українського правопису ускладнюється тим, що значна частина українських прізвищ має діалектну твірну основу. Проте вони є „фактами ... загальнонаціональної мови, тому мусять підлягати єдиним правописним і граматичним правилам” [15, с. 500]. Факторами, що впливають на рівень збереження екології українського прізвищевого фонду, є 1) *нормативно-правописна база*, до функцій якої належить а) кодифікація написання прізвищ відповідно до стандартів української мови, б) стандартизація запису

українських прізвищ латинською графікою; в) унормування відтворення українських прізвищ іншими (зокрема російською) мовами; 2) *українське законодавство* як інструмент забезпечення права на національне ім'я, стабільності юридичних аспектів функціонування прізвища для ідентифікації особи, врегулювання та сприяння правописній нормалізації та стандартизації антропонімікону тощо.

На сьогодні порядок запису імені фізичної особи регламентовано передусім ст. 28 Закону України „Про засади державної мовної політики”, ст. 294 Цивільного кодексу, Постановами Кабінету Міністрів „Про затвердження порядку розгляду заяв про зміну імені фізичної особи” тощо. Інструментами, що врегульовують правописні норми функціонування українських прізвищ в соціолінгвальному середовищі, є „Український правопис”, словник-довідник „Власні імена людей” Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківської, Постанова Кабінету Міністрів України № 55 „Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею”. Будучи зняряддям, що до певної міри дозволяє лінгвістичними методами регламентувати документалізацію прізвищ, правопис і довідник водночас є спадщиною радянського підходу до запису і відтворення російською мовою українських прізвищ. Попри позитивні тенденції усталених принципів і правил фіксації імен та прізвищ, у довідниках залишається закладеним підмурівок асиміляційних мовних процесів, що призводить до уневираження етномовної самобутності прізвищ, кількісної втрати прізвищ із питомо українськими суфіксальними та префіксальними формантами через адаптацію до російської мови тощо і не забезпечує повноцінного підґрунтя для збереження українського прізвищового фонду в сучасній мовній ситуації. З іншого боку, мовне довілля не сприяє формуванню в масовій мовній свідомості принципів осмисленого ставлення до власного прізвища як до знакового мовного коду, який індивідуалізує й об'єднує одночасно, і є правовим інструментом для забезпечення юридичних та майнових прав. Виникнення розбіжностей у документальних записах прізвищ призводить до правових труднощів для особи зокрема та до порушення мовного балансу в антропонімній системі загалом. Спостереження за ономастичним довіллям та джерельна база „Українського бюро лінгвістичних експертиз НАН України” дозволяє констатувати, що відхилення від нормативних записів сучасних українських прізвищ зумовлені такими основними причинами: 1) ситуацією контактного

(передусім українсько-російського) білінгвізму; 2) тривалим періодом уподібнення українських прізвищ до фонорморфемної структури російської мови внаслідок неусталеності правил і принципів міжмовного (українсько-російського та російсько-українського) перетворення, через міжмовну інтерференцію та необгрунтоване використання етимологічного принципу при міжмовних перетвореннях; 3) використанням упродовж тривалого періоду одночасно різних стандартів передачі кириличних записів латинською графікою тощо.

Розглянемо детальніше наслідки впливу цих чинників на екомовний стан українських прізвищ¹.

1. Ситуація контактного білінгвізму призводить до орфографічного розподібнення та фонорморфемних деформацій прізвищ, серед них:

а) **субнормативний запис українських прізвищ** – суфіксальних дериватів на *-ик*, *-ич*, *-инськ*, *-ин*, а саме: вживання літери *і* замість *и* в суфіксах усупереч параграфам 101, 104 „Українського правопису” під впливом їх російської вимови: *Мислік* замість *Мислик*, *Мельнік* замість *Мельник*, *Власовіч* замість *Власович*, *Зоріч* замість *Зорич*, *Дубінська* замість *Дубинська*, *Вдовін* замість *Вдовин*, *Літвін* замість *Литвин*² тощо. Такі записи свідчать про низький рівень мовної свідомості, неграмотність, а також про недостатню мовну компетенцію представників тих органів, що відповідають за реєстрацію документів особи;

б) **змішування кореневих морфем [a] / [o] та [e] / [и], [і] в ненаголошених складах**. Такі явища часто зумовлені посередництвом російської мови, для якої характерний вищий ступінь редукції ненаголошених голосних, а також говірковими фонетичними особливостями та деякими паронімічними паралелями. Орфографічне закріплення в офіційних документах призводить до виникнення варіантів запису прізвищ, на зразок *Собуцький* – *Сабуцький*, *Петросюк* – *Петрасюк*, *Полєнкова* – *Палєнкова*, *Прокопівнюк* / *Прокопєвнюк*; *Гребінник* / *Грибінник*, *Приліпко* / *Приліпко*, *Приманко* / *Пріманко*. Часто це призводить до етимологічного розподібнення, і встановити первісне звучання майже неможливо, оскільки графічна видозміна прізвища

¹ Розглядаючи українські прізвища з погляду екології мови, ми трактуємо їх як прізвища, які за базовою твірною основою та / або словотвірною структурою корелюють із системою української мови.

² Тут і далі ілюстративний матеріал подаємо за матеріалами архіву Українського бюро лінгвістичних експертиз НАН України.

призводить до появи нових мотиваційних ознак походження антропоніма, пор. *Вінницький / Винницький; Лісняк / Лисняк; Синько / Сінько / Сенько, Сімак / Семак, Співак / Спивак*. Непоодинокі випадки, коли девіації виникають через зміну наголосу та омонімічні міжмовні паралелі. Зокрема, українське прізвище *Кирпич* в більшості документів родини зафіксовано як *Кірпіч*.

2. Неусталеність правил і принципів українсько-російського та російсько-українського перетворення зумовлює руйнівні процеси у структурі українських прізвищ через:

а) **застосування етимологічного принципу передачі українських прізвищ російською мовою**. При зворотному перекладі використовували принцип транслітерації або транскрипції, що призводило до значних відмінностей у документальних записах прізвища однієї особи або членів однієї родини. Така неусталеність принципів міжмовного перетворення сприяла асиміляції українських антропонімів до фонорморфемної системи інших, передусім російської мови, втрати прозорості мотиваційної бази, зміни семантики твірної основи тощо. Це призвело до 1) змін у кореневій системі відапелятивних прізвищ, базова основа яких є спорідненою в українській, російській та інших слов'янських мовах чи їхніх говірках, пор. *Сивокінь* – рос. *Сивоконь* – укр. *Сивоконь*, *Білодід* – рос. *Белодед* – укр. *Белодед*, *Палій* – рос. *Палей* – укр. *Палей / Палей*, *Погрібний* – рос. *Погребний* – укр. *Погребний*, *Сусідка* – рос. *Соседка* – укр. *Соседка*, *Чорній* – рос. *Черней* – укр. *Черней*. Аналогічні порушення фонорморфемної структури спостерігаємо в низці відантропонімних українських прізвищ, базовою основою яких є особове ім'я: укр. *Сергієнко* – рос. *Сергеенко* – укр. *Сергеєнко*; укр. *Матвійчук* – рос. *Матвейчук* – укр. *Матвейчук*. Хоча непоодинокі випадки, коли орфографічно відмінні документальні записи прізвищ, які походять від особових імен, зумовлені варіантною парадигмою особового імені. Зокрема, документальний варіант особового імені *Андрій*, що є базовою основою прізвища *Андрійченко*, представлений також розмовним варіантом особового імені *Андрей*, що може бути мотивантом прізвища *Андрейченко* [12, с. 33]. Аналогічний ряд: *Самійленко* – *Самойленко* (розм. укр. *Самойло*), *Мойсієнко* – *Мойсеєнко* (розм. укр. *Мойсей*), *Миколаєнко* – *Николаєнко* (розм. укр. *Николай*) тощо. Водночас такі відхилення від правописних норм можна трактувати і як вплив російської мови: укр. *Самійло* – рос. *Самойло*, укр. *Микита* – рос. *Никита* тощо;

2) деформації афіксальних частини українських прізвищ, зокрема розподібнення прізвищ із суфіксами *-івськ-*, *-овськ-*, *-евськ-*. Як зазначає довідник, „українські прізвища на *-івський* передавалися російською мовою здебільшого через *-овский*, рідше через *-евский*” [11, с. 317]. При зворотному перетворенні російського запису в український прізвище часто фіксувалося із суфіксом *-овськ-*. Така ситуація призвела до появи дублетних варіантів прізвищ, утворених від спільного кореня за допомогою прикметникових суфіксів *-овськ-* / *-евськ-* / *-івськ-* [10, с. 26 – 28], наприклад: *Бортнівська* / *Бортновська*; *Копачівський* / *Копачевський* / *Копачовський*; *Прошківський* / *Прошковський*, *Шатківський* / *Шатковський* – та до зменшення в сучасному українському ономастиконі значної кількості українських прізвищ із суфіксом *-івськ-*, які втратили первинне українське звучання через пристосування до російської чи польської словотвірної моделі, зокрема укр. *Бандурівський* – рос. *Бандуровський* – укр. *Бандуровський* тощо. Типовими девіаціями є також розподібнення антропонімів із префіксами *без-* / *бес-*; *роз-* / *рос-*; *під-* / *под-*: *Бессмертний* / *Безсмертний*; *Розсоха* / *Россоха*, *Безкровна* / *Бескровна*, *Піддубний* / *Поддубний*, *Підгайний* / *Подгайний* тощо. Внаслідок таких перетворень, а часто і міграцій носіїв прізвищ, сьогодні встановити нормативний запис за лінгвістичними показниками майже неможливо. Аргументами щодо правильності записів *Білий* чи *Белий*, *Піддубний* чи *Поддубний*, *Бессонова* чи *Безсонова*; *Чеховський* чи *Чехівський* можуть бути тільки позалінгвальні фактори, що вказують на етновне походження прізвища; 3) руйнування системи українських прикметникових прізвищ. Згідно із довідником, українські прізвища прикметникового типу з наголошеним закінченням, зокрема *Верховий*, *Луговий*, можуть відтворюватися російською мовою через адаптацію суфікса *-ий* до російського відповідником *-ой*: рос. *Верховой*, *Луговой* – або транскрипцією української форми прізвища „за зразком уже традиційного написання”: рос. *Верховый*, *Луговой* [11, с. 316]. Такі подвійні стандарти в умовах радянського періоду сприяли виникненню дублетних українських прізвищ при зворотному перетворенні російського запису в український: укр. *Мостовий* – рос. *Мостовой* – укр. *Мостовой*. Тому в сучасній практиці міжмовних перетворень для захисту фонду українських прикметникових прізвищ та уникнення розбіжностей у документах носіїв цих прізвищ необхідно чітко регламентувати транскрибований варіант запису цього типу українських прізвищ іншою

мовою, що відповідає також ст. 294 Цивільного кодексу України, де зазначено, що „фізична особа має право на транскрибований запис її прізвища та імені відповідно до своєї національної традиції” [14];

б) **зміну категоріальної належності прізвища іменникового типу на прикметниковий**, що призводить до 1) руйнування типологічного ряду українських прізвищ іменникового типу на *-ій*. Українські прізвища *Заворотній, Повалій, Горбатій, Торочій* при зворотних російсько-українських перетвореннях записів *Заворотний, Повалий, Горбатий, Торочий* часто фіксуються українською мовою із прикметниковою фіналлю *-ий*. Таким чином, *Петро Горбатій* стає *Петро Горбатий*, а *Марія Горбатій* – *Марія Горбата*. Встановлення первісного звучання прізвища з огляду на нормативність прикметникових (*Шаркий / Шарка*) та іменникових (*Шаркій*) прізвищ часто неможлива; 2) зменшення питомої частки українських прізвищ – субстантивованих посесивів на *-ів, -ин*. Передусім зазнали втручання у структуру українські жіночі прізвища іменникового типу на *-ин* та *-ів*, що однозвучні з чоловічими і відмінюються за іменниковою парадигмою [11, с. 303 – 304]. Змішування цих прізвищ відбувається внаслідок міжмовної інтерференції та через зближення в усному мовленні з наступним перенесенням в офіційні документи жіночих прізвищ іменникового типу до етимологічно споріднених прізвищ прикметникового типу на зразок *Ільків Галина* – *Ільківа Галина, Лепешин Марія* – *Лепешина Марія* тощо. Окрім того, посесиви на *-ів* найбільш вразливі до впливу ономастичної парадигми російських прізвищ на *-ов*. В українському мовному середовищі втрата типово українських патронімічних прізвищ на *-ів* (*Михайлів, Шевців*) та регіональних закарпатських прізвищ на *-ув* (*Вакарув, Микулув*) – результат оформлення документів російською мовою або олітературнення прізвищевої системи [9, с. XIV; 15, с. 271]. Наслідком запису у свідоцтвах про народження російською мовою українських прізвищ на *-ин* та пізніших російсько-українських перетворень, коли ці прізвища відтворювалися за правилами передачі російських прізвищ українською мовою, є деградація цього типу українських прізвищ, зокрема *Петро Савин* став *Петро Савін, Олена Савин* – *Олена Савіна, Василь Маринин* став *Василь Марінін, Ганна Маринин* – *Ганна Марініна*; 3) перекирення українських прізвищ іменникового типу на *-ина* через зміну наголосу. Прочитання українських прізвищ іменникового типу *Пазина, Калина, Височина* російською мовою як прикметників на *-ин(-а)*

призводить не тільки до втрати частки українських прізвищ (*Андрій Пазина* – рос. *Андрей Пазин* – укр. *Андрій Пазін*), а до певних комунікативних незручностей для носія прізвища. Зокрема, *Галина Полова* через неправильний наголос і відповідний запис прізвища російською мовою стає *Галина Половая*.

Потребують диференційованого підходу з погляду мовної належності прізвища на *-иков (-а)*: *Колесников (-а)*, *Турчинов (-а)* тощо. За формальними показниками їх можна трактувати як сучасні російські прізвища. Однак у розмовному мовленні та практиці документальних записів ХІХ – початку ХХ ст. були звичними архаїчні сьгодні форми жіночих прізвищ, утворених від основи чоловічої форми прізвища за допомогою суфікса *-ов* або *-ев*, на зразок *Чередник* – *Чередникова*, *Гальчук* – *Гальчукова*, *Свида* – *Свидова*, *Косар* – *Косарева* і т. ін. [7, с. 41]. У пізніших документальних записах відповідно до усталеної норми жіноча форма прізвища втрачалася і прізвище зазвичай фіксувалося в чоловічій формі, набуваючи подвійного роду. Однак непоодинокими в ономастичній практиці радянського періоду є випадки змішування жіночих форм українських прізвищ з російськими прізвищами з посесивними суфіксами *-ов*, *-ев*. Таким чином, пара чол. *Чередник* / жін. *Чередникова*, що була притаманна українській ономастичній практиці у 20 – 30 рр. ХХ століття, на початку ХХІ ст. через посередництво жіночого варіанта трансформувалася в чол. *Чередников* / жін. *Чередникова*, чол. *Сотник* / жін. *Сотникова* стало *Сотников* *Сотникова*; чол. *Коваль* / жін. *Ковалева* – *Ковальов* / *Ковальова* тощо.

3. Тривалий час практика відтворення українських прізвищ латинською графікою не була достатньо уніфікованою. Послугування різними стандартами (ГОСТ 16876–71 /СТ СЭВ 1362-73/, ГОСТ 7.79-2000, ISO 9-95, постанова Кабінету Міністрів України від 31 березня 1995 р. № 231, постанова Кабінету Міністрів України 27 січня 2010 р. № 55, рекомендації ІКАО, Дос 9303/1 та деяких інших нормативів) призводило до відмінностей у записах одного і того ж прізвища. Ускладнювало міжмовне функціонування українських прізвищ як ідентифікаторів особи також посередництво російської мови та особливості відтворення окремих морфологічних елементів власних імен, специфіка передачі палаталізованих приголосних тощо [5, с. 21 – 30]. При зворотній транслітерації з англійського запису українською чи іншою мовою з кириличною системою письма часто виникають

орфографічні варіанти українського прізвища. Як констатує на матеріалі десятків документальних записів Б. Ажнюк, „ланцюжок перекладних трансформацій ... нерідко призводить до значного віддалення іншомовного запису прізвища від його первісного вигляду” [1, с. 230]. Ця ситуація підтверджується також фактом „із українським прізвищем *Береговий*, що після його транслітерації латинкою з російського запису *Береговой* перетворилося в *Beregovoy*” (французьке звучання *Береговуа*). Таким чином прізвище втратило свою етномовну оболонку, і українське походження прізвища одного з носіїв цього прізвища прем'єр-міністра Франції (1992 – 1993 рр.) П'єра Береговуа міг впізнати далеко не кожний [1, с. 231].

У ситуації контактного білінгвізму та внаслідок неусталеності правил і принципів міжмовного перетворення українська прізвищева система зазнала суттєвих деформацій, які потребують ретельного аналізу та певного алгоритму усунення та уникнення, оскільки такі девіації впливають на еколінгвальний стан української мови. Субнормативні записи українських прізвищ в офіційних документах нівелюють у мовній свідомості носіїв процеси мовної та колективної ідентичності. Відповідальність за збереження антропонімного фонду нації має бути пріоритетом мовної політики і полягає у сприянні стабілізації, унормуванню та узгодженості юридично-правової та лінгвістичної бази.

Список використаної літератури

1. Ажнюк Б. М. Екологія мови як принцип мовної політики / Б. М. Ажнюк, Л. В. Ажнюк // Сьогодення українського мовного середовища : збірник наукових праць. – К., 2008. – С. 7 – 23.

2. Ажнюк Б. М. Переклад і міжмовна ідентифікація власних імен / Б. М. Ажнюк // Академік Олександр Савич Мельничук і сучасне мовознавство : збірник наукових праць. – К. : Видавничий дім Д. Бураго, 2012. – С. 228 – 236.

3. Белей Л. Глобалізація як панівна тенденція розвитку сучасного українського антропонімікону / Л. Белей // Ономастика і апелятиви. Вип. 30. – Дніпропетровськ, ДНУ, 2007. – С. 76 – 82.

4. Бучко Г. Радянська дійсність і українська ойконімічна система: соціологічний аспект / Г. Бучко, Д. Бучко // Мовознавство : доповіді та повідомлення на IV міжнародному конгресі українців. – К. : Пульсари, 2002. – С. 75 – 78.

5. Відтворення українських власних назв (антропонімів і топонімів) іноземними мовами : збірник наукових праць. – К., 1995. – 175 с.

6. Закон України „Про засади державної мовної політики” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>

7. Масенко Л. Т. Українські імена і прізвища / Л. Т. Масенко. – К. : Т-во „Знання”, 1990. – 48 с.

8. Нуждак Л. В. Український ономастикон посттоталітарної доби крізь призму еколінгвістики : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Л. В. Нуждак. – Львів, 2011. – 17 с.

9. Редько Ю. Словник сучасних українських прізвищ : у 2-х томах / Ю. Редько. – Львів, 2007. – Т. 1: А – М. – XXVI, 720 с.

10. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища / Ю. К. Редько. – К. : Наукова думка, 1966. – 216 с.

11. Скрипник Л. Г. Власні імена людей : словник-довідник / Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська. – К. : Наукова думка, 1996. – 335 с.

12. Трійняк І. І. Словник українських імен / І. І. Трійняк – К. : Довіра, 2005. – 509 с.

13. Український правопис. – К. : Наукова думка, 2000. – 240 с.

14. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

15. Чучка П. Антропонімія Закарпаття : монографія / П. Чучка. – Ужгород, 2008. – 672 с.

Анотація

У статті йдеться про причини і наслідки порушення екомовного балансу в системі українських прізвищ. Вказано на необхідність низки лінгвоохоронних заходів, що можуть забезпечити етномовну стабільність та соціоправову функціональність антропоніма.

Ключові слова: прізвище, екологія мови, ономастичне середовище, мовна політика.

Аннотация

В статье рассматриваются причины и последствия экоязычных нарушений в системе украинских фамилий. Предусмотрены необходимые меры языковой защиты, которые могут обеспечить этнолингвальную стабильность, а также социальную и юридическую функциональность антропонимов.

Ключевые слова: фамилия, экология языка, ономастическая среда, языковая политика.

Summary

The article is about causes and effects of violation of lingual balance in the system of Ukrainian surnames. It was indicate on a number of necessary measures for lingual protection that can provide ethnolinguistic stability and social legal functionality of anthroponomy.

Key words: surname, ecology of language, onomastic environment, policy of language.

УДК 81'373.2 (477.83)

Наливайко М. Я.

*Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

ПРИЗВИСЬКА ЖИТЕЛІВ ЛЬВІВЩИНИ, МОТИВОВАНІ КОМУНІСТИЧНИМИ ТА ПОСТКОМУНІСТИЧНИМИ РЕАЛІЯМИ

Неофіційна система відрізняється від урядово-адміністративної передусім тим, що вона є продовженням так званої однойменної системи, характерною ознакою якої є принцип індивідуального іменування [2, с. 3]. Неофіційні іменування відіграють важливу роль у житті народу. Дослідження індивідуальних прізвиськ і сімейно-родових назв є одним із найактуальніших завдань неофіційної антропонімії. Кожне прізвисько є „лінгвальним фактом” антропонімії. Для антропоніміста важливо, як прізвисько називає носія, тобто яке його синхронне антропонімічне функціонування [4, с. 15]. Вивчення українських прізвиськ розпочалося з праць М. Сумцова, В. Охримовича, І. Франка, В. Ястребова, І. Крип'якевича, І. Сухомлина. Неофіційні найменування як засоби вторинної номінації (а серед них і прізвиська) становлять помітний пласт антропонімікону національної мови українського народу. Окремим питанням народнопобутової антропонімії присвячено розвідки Б. Близнюк [1], Г. Бучко [2], С. Вербича [3], Л. Кравченко [5], М. Лесюка [6], Р. Осташа [7], Є. Черняхівської [12] та ін. Неофіційні іменування монографічно дослідили Н. Павликівська (псевдоніми) [8], П. Чучка (неофіційні іменування Закарпаття) [13], Н. Федотова (прізвиська Луганщини) [10], В. Чабаненко (прізвиська Нижньої Наддніпрянщини)